

**ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ 9^Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012**

Στις 14 Ιουνίου 2012 πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες η 9^η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής του Ευρωπαϊκού Δικτύου Αγροτικής Ανάπτυξης (ENRD). Στην Επιτροπή συμμετείχαν εκπρόσωποι Αγροτικών Δικτύων των κρατών-μελών, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στελέχη του Contact Point, καθώς και εκπρόσωποι της Cora-Cogeca, της EUROMONDANA, του European Leader Association for Rural Development (ELARD) και του Rural Environment-Development International Association (RED).

Από την ΕΥΔ ΠΑΑ συμμετείχε η Αιμιλία Παύλου, στέλεχος της Μονάδας Ε' ΕΑΔ της ΕΥΔ ΠΑΑ.

Τη συνάντηση άνοιξε ο Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής της DG AGRI για την Αγροτική Ανάπτυξη, Jerzy Plewa, ο οποίος αφού καλωσόρισε τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής αναφέρθηκε στα κεντρικά ζητήματα, τα οποία επρόκειτο να συζητηθούν στη συνάντηση. Πιο συγκεκριμένα, τόνισε την ανάγκη διερεύνησης του ρόλου των ΕΑΔ και τη μελλοντική ανάπτυξή τους, στη διαδικασία προετοιμασίας των οποίων θα παρέχει τη στήριξη και την εμπειρία της η DG AGRI. Παράλληλα, αναφέρθηκε στην εμπλοκή και συνεισφορά του Ευρωπαϊκού Δικτύου Αγροτικής Ανάπτυξης (ENRD) στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο και στην προετοιμασία της επόμενης, ενώ έκανε λόγο και για τη σημασία της διαδικασίας διαβούλευσης, ζητήματα που θα αποτελέσουν και αντικείμενο Σεμιναρίου με θέμα τον «επιτυχή προγραμματισμό», ο οποίος θα πραγματοποιηθεί στις 7 Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες.

Επίσης, στο πλαίσιο έναρξης στο Focus Group «Μεταφορά γνώσης και καινοτομία» τόνισε τη σημασία της καινοτομίας, η οποία είναι οριζόντια προτεραιότητα.

Η ημερήσια διάταξη της συνάντησης περιελάμβανε τις ακόλουθες ενότητες:

1^η Ενότητα: **CC Focus Group**

FG Περιβαλλοντικές Υπηρεσίες

FG Μεταφορά γνώσης και καινοτομία

2^η Ενότητα: **Βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της δικτύωσης**

3^η Ενότητα: **Προτάσεις για το 5^ο έτος : πρόγραμμα δράσεων του ENRD**

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα συζητήθηκε καταρχήν η πορεία του **Focus Group Περιβαλλοντικές Υπηρεσίες**. Στο πλαίσιο αυτό έγιναν οι ακόλουθες παρουσιάσεις:

1. Αρχικές διαπιστώσεις και επόμενα βήματα, από τον Fabio Cossu εκπρόσωπο του Contact Point.

Έγινε σύντομη παρουσίαση των ενεργειών που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι στιγμής καθώς και των αρχικών ευρημάτων και διαπιστώσεων. Κατά την περίοδο

Ιανουαρίου–Φεβρουαρίου συγκεντρώθηκαν 50 μελέτες περιπτώσεων (παραδείγματα) από τα ΚΜ. Παρουσιάστηκαν οι μέθοδοι προσέγγισης, που ακολουθήθηκαν, καθώς και τα αρχικά ευρήματα και οι παράγοντες επιτυχίας. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν ήταν τα ακόλουθα :

- Τα υφιστάμενα μέσα μπορούν να χρησιμοποιηθούν με καινοτόμο τρόπο.
- Οι παράγοντες επιτυχίας δε λειτουργούν από μόνοι τους, αλλά απαιτούνται μια σειρά από προϋποθέσεις για να προκύψει αποτέλεσμα.
- Η συνοχή των πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ και ΚΜ είναι αναγκαία, όπως επίσης και η μακροχρόνια σταθερότητα έναντι της βραχυπρόθεσμης ευελιξίας κατά την εφαρμογή των μέτρων.

Τα επόμενα βήματα περιλαμβάνουν την επεξεργασία συγκεκριμένων προτάσεων, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν με επιτυχία κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο.

2. Συλλογικά γεωργο-περιβαλλοντικά συμβόλαια : η εμπειρία της Ολλανδίας, από τον Paul Terwan, εκπρόσωπο της Διαχειριστικής Αρχής της Ολλανδίας.

Παρουσιάστηκαν δύο παραδείγματα από την Ολλανδία. Το πρώτο αφορούσε στη «συλλογική προσέγγιση για τη διατήρηση γεωργικών εκτάσεων» και πιο συγκεκριμένα, στην «εξομάλυνση των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων στη διαχείριση των ορίων των εκτάσεων αροτραίων καλλιεργειών ως διαδρόμων για τα πουλιά στο ανατολικό Groningen». Πρόκειται για ένα σχέδιο διαχείρισης που εκπονήθηκε σε συνεργασία με αγρότες, επιστήμονες και οικολόγους. Το δεύτερο αφορούσε στα «οφέλη που προκύπτουν από την υψηλή περιφερειακή κάλυψη και την κατά τόπους προσαρμογή, για τη διευκόλυνση της βελτιστοποίησης της διαχείρισης των πουλιών των χορτολιβαδικών εκτάσεων στην Laag της Ολλανδίας». Ως παράγοντες επιτυχίας θεωρήθηκαν τα προϋπάρχοντα δίκτυα, η bottom up προσέγγιση του LEADER, η κοινή αναγνώριση του προβλήματος, το κέρδος από την εφαρμογή, το κανονιστικό κοινοτικό πλαίσιο που επέτρεπε τον έλεγχο των αποτελεσμάτων και η ενθάρρυνση της συλλογικής προσέγγισης.

3. Ολοκληρωμένη χρήση των μέτρων για την παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών: ένα παράδειγμα από την Ιταλία, από τον εκπρόσωπο της Διαχειριστικής Αρχής της Ιταλίας Francesco Vanni.

Το παράδειγμα από την Ιταλία αφορούσε σε μια γεωργο-περιβαλλοντική συμφωνία, ένα σύνολο δεσμεύσεων 100 περίπου γεωργών σε συγκεκριμένη περιοχή που καταλάμβανε 560 εκτάρια για περίοδο 5-7 ετών με στόχο τη μείωση της χρήσης χημικών και την προστασία του εδάφους και των υδάτων. Τα αίτια – κίνητρα τα οποία ώθησαν τους αγρότες να συμμετέχουν στη συμφωνία ήταν οι ενισχύσεις της ΚΓΠ, η αποτελεσματικότητα των χρησιμοποιούμενων μεθόδων (IPM) για την παραγωγικότητα και η προστασία του περιβάλλοντος. Οι βασικοί λόγοι επιτυχίας ήταν ένα σωστά καθορισμένο αγροτικό σύστημα, το κοινωνικό κεφάλαιο, ενοποίηση των πολιτικών, συμμετοχή μια δημόσιας υπηρεσίας επέκτασης.

Στη συζήτηση που ακολούθησε ο εκπρόσωπος του Ολλανδικού ΕΑΔ ζήτησε να διερευνηθούν τρόποι για μείωση του κόστους συναλλαγής. Ο Rob Peters απάντησε ότι το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης έχει ως ρόλο τη διευκρίνιση του τι είναι αναγκαίο και ποια καθοδήγηση απαιτείται πέρα από τους κανόνες. Στο

πλαίσιο αυτό έχει γίνει συλλογή τεχνικών πληροφοριών και στοιχείων και θα δοθούν. Ο εκπρόσωπος της Cora Cogeca επισήμανε ότι πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη το κόστος κάλυψης της μετάβασης και αποτελεί μια ευκαιρία που πρέπει να εκμεταλλευτούμε, ώστε να δημιουργηθούν συνδέσεις, κάτι στο οποίο ο Rob Peters απάντησε θετικά επιβεβαιώνοντας ότι δημιουργούνται. Ο εκπρόσωπος της Διεθνούς Ένωσης για την Αγροτικότητα, το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (R.E.D.) τόνισε ότι τα αποτελέσματα των ερευνών δε φτάνουν στους εμπλεκόμενους και οι τελευταίοι παραπονούνται για αυτό. Ως σημαντικό θέμα, επίσης, πρόβαλε και την ταχύτητα με την οποία γίνονται οι πληρωμές στα αντίστοιχα μέτρα. Τέλος ο εκπρόσωπος της EUROMONTANA τόνισε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γίνει ευέλικτο το πλαίσιο εφαρμογής των αντίστοιχων μέτρων και πολιτικών.

Στη δεύτερη ενότητα της συνεδρίασης συζητήθηκε η σύσταση, τα στάδια και η σκοπιμότητα του Focus Group «Μεταφορά γνώσης και καινοτομία». Η ενότητα αυτή περιελάμβανε τις ακόλουθες παρουσιάσεις:

1. Παρουσίαση των προτάσεων αναφορικά με τις Ευρωπαϊκών Συμπράξεων Καινοτομίας για την παραγωγικότητα και βιωσιμότητα της γεωργία από τον εκπρόσωπο της DG AGRI Martin Scheele.

Η παρουσίαση ξεκίνησε με αναφορά στις προκλήσεις και ευκαιρίες που συνδέονται με την αγροτική ανάπτυξη : κλιματική αλλαγή, βιοενέργεια-βιομάζα, ολοκλήρωση εφοδιαστικής αλυσίδας, βιοποικιλότητα. Τονίστηκε ότι η αντιμετώπιση της πτώσης της παραγωγής πρέπει να έχει μακροχρόνιο θετικό αποτέλεσμα, που δε θα καταλήξει σε έναν μηχανισμό πληρωμών, αλλά στη σύνδεση της αειφορίας της παραγωγής με τη διαχείριση των διαθέσιμων για την επίτευξή της μέσων και τη διαχείριση των πηγών. Επισημάνθηκε, επίσης, η ανάγκη της λειτουργίας των παραπάνω στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης των εφοδιαστικών αλυσίδων. Παράλληλα, αναφέρθηκε ότι υπάρχει ανάγκη γεφύρωσης του «χάσματος καινοτομίας», του χάσματος δηλαδή μεταξύ έρευνας και αγροτικής πρακτικής, το οποίο θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω της αλληλεπίδρασης αναγκών της γεωργικής πρακτικής και αντικειμένων της έρευνας. Οι λειτουργίες της δικτύωσης μπορούν να συμβάλουν στη γεφύρωση του χάσματος αυτού με τη διασύνδεση των δράσεων του ΠΑΑ που σχετίζονται με την καινοτομία και το Πλαίσιο Έρευνας και Καινοτομίας της Ε.Ε., τη συλλογή σχετικών πληροφοριών (βάσεις δεδομένων, κατάλογοι έργων κ.α.), τη διασφάλιση αποτελεσματικής ροής της πληροφορίας και την παροχή συμβουλών σχετικά με τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι πολιτικές της Ε.Ε., τη συλλογή και ανταλλαγή μέσω focus group, σεμιναρίων, θεματικών ημερών και ομάδων εργασίας πληροφοριών σε θέματα καινοτομίας, αντίστοιχες καλές πρακτικές και σχετική επιστημονική έρευνα, τη συστηματική ενημέρωση της επιστημονικής κοινότητας αναφορικά με τις πρακτικές ανάγκες, κα.

Στη συνέχεια έγινε παρουσίαση της δομής του δικτύου των Ευρωπαϊκών Συμπράξεων Καινοτομίας (ΕΣΚ) και του τρόπου με τον οποίο εμπλέκονται δύο περιοχές πολιτικής που έχουν τη δική τους λογική και λειτουργία, η πολιτική για την Αγροτική Ανάπτυξη και το Πλαίσιο Έρευνας και Καινοτομίας της Ε.Ε. Βάσει του σχεδιασμού το δίκτυο των ΕΣΚ θα έχει ένα Διοικητικό Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Συνεργασίας για την Καινοτομία, την Αγροτική Παραγωγικότητα και Βιωσιμότητα, στο οποίο θα συμμετέχει από την πλευρά της RDC μια Διοικητική Ομάδα Δικτύου

Αγροτικής Ανάπτυξης (Rural Development Network Steering Group), ενώ θα υπάρχει αλληλεπίδραση του δικτύου των ΕΣΚ τόσο με τα Προγράμματα των ΚΜ, όσο και με Επιχειρησιακές Ομάδες. Η παρουσίαση έκλεισε με αναφορά στα μέσα υλοποίησης του δικτύου που είναι τα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης και η Πολιτική Έρευνας της Ε.Ε. (Horizon 2020).

2. Παρουσίαση και έναρξη του Focus Group «Μεταφορά γνώσης και καινοτομία», από τον εκπρόσωπο του Contact Point Michael Gregory.

Σκοπός του Focus Group (FG) είναι η διερεύνηση της μέχρι στιγμής στήριξης της Μεταφοράς Γνώσης και της Καινοτομίας (KT&I) από τα μέτρα του ΠΑΑ (συμπεριλαμβανομένων των M111, M114, M115, M124), η διαπίστωση των εμποδίων που προέκυψαν και η καταγραφή των αποτελεσματικών και αναποτελεσματικών πρακτικών που ακολουθήθηκαν. Παράλληλα, στόχος είναι να εξεταστούν οι υπάρχουσες διασυνδέσεις μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας, των αγροτών και άλλων εμπλεκόμενων στην αγροτική ανάπτυξη, δηλαδή η σύνδεση έρευνας και παραγωγής, ο πιθανός ρόλος των ΕΑΔ και των συμβουλευτικών υπηρεσιών, τα στοιχεία διαπεριφερειακής και διακρατικής ΚΤ&I, μια αρχική επικέντρωση στην αλυσίδα αγροτικών τροφίμων ξεκινώντας από τον πρωτογενή τομέα και η παροχή πληροφοριών στις μελλοντικές εργασίες των ΕΣΚ και των Επιχειρησιακών Ομάδων. Στην προσπάθεια αυτή θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι και η «soft» καινοτομία είναι εξίσου σημαντική με την «hard».

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα το FG θα ξεκινήσει τις εργασίες του με την 1^η συνάντηση στις αρχές του Ιουλίου για την οποία θα έχει ετοιμαστεί και θα δοθεί ένα σχέδιο υποστηρικτικού κειμένου, ενώ στη συνέχεια τα μέλη θα κληθούν από τον ίδιο μήνα να συγκεντρώσουν και να παρέχουν αξιοσημείωτες πρακτικές. Οι δύο επόμενες συναντήσεις προβλέπονται για αρχές Σεπτέμβρη και τέλη Οκτώβρη αντίστοιχα, ενώ η παρουσίαση των αρχικών ευρημάτων θα γίνει στη 10^η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής. Το FG θα παίξει το ρόλο καταλύτη για την ΕΣΚ για την παραγωγικότητα και βιωσιμότητα της γεωργίας και αυτό που θα πρέπει να εξεταστεί ο τρόπος συνεργασίας των δύο ομάδων.

Στην επόμενη ενότητα της συνάντησης «Βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της δικτύωσης», πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες παρουσιάσεις:

1. Κατάδειξη της προστιθέμενης αξίας της δικτύωσης, από τον εκπρόσωπο του Contact Point Mark Redman.

Στο πλαίσιο της παρουσίασης αυτής έγινε επισκόπηση της κοινής δράσης των ΕΑΔ, στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης και στα ΕΑΔ ως δίκτυα πολιτικής, καθώς και αναφορά στο τι αποτελεί προστιθέμενη αξία για τα δίκτυα πολιτικής και στα συμπεράσματα που θα οδηγήσουν στο σχεδιασμό των επόμενων βημάτων. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν τα κύρια χαρακτηριστικά των δικτύων πολιτικής: επίσημα εγκαθιδρυμένα, δομημένα από δημόσιους οργανισμούς, υποστηριζόμενα από κάποια διοικητική οντότητα. Ένα δίκτυο πολιτικής απαιτεί χρόνο, πόρους και εξειδίκευση για να αναπτυχθεί. Επίσης, όσο αυξάνεται ο αριθμός των χρηστών, τόσο αυξάνεται η αξία και η αποτελεσματικότητά του για τους χρήστες. Η μεγέθυνση και ωρίμανση του δικτύου είναι ανάλογη της προστιθέμενης αξίας που

αποκτά, ενώ κύριο χαρακτηριστικό του αποτελεί και η συστηματική μεταφορά τεχνογνωσίας και εμπειρίας.

Παράλληλα, δόθηκε ένας ορισμός της προστιθέμενης αξίας του δικτύου πολιτικής, σύμφωνα με τον οποίο προστιθέμενη αξία είναι η παραγωγή λύσεων και αποτελεσμάτων που σε διαφορετική περίπτωση δε θα είχαν προκύψει μέσω μιας απλής ιεραρχικής οργάνωσης». Στο πλαίσιο αυτό έγινε αναφορά στη συλλογή 98 επιτυχημένων ιστοριών δικτύωσης από 26 ΕΑΔ σε 22 ΚΜ. Από τις ιστορίες αυτές οι 14 αφορούν στη διαδικασία δικτύωσης, οι 16 στην ίδρυση υποστηρικτικών δομών στήριξης και 68 στην ανάπτυξη δικτύων και εργαλείων δικτύωσης. Οι 14 επιτυχημένες ιστορίες που αναφέρονται στη διαδικασία δικτύωσης περιλαμβάνουν αύξηση άτυπων συναντήσεων μεταξύ των οποίων forum νέων και εκδηλώσεις για επιχειρηματίες, στοχευόμενη χρήση των social media μεταξύ των φορέων αγροτικής ανάπτυξης, απευθείας ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των χρηστών, εκ των κάτω εμφάνιση νέων διαδικασιών και εργαλείων μάθησης.

Στο πλαίσιο αυτό αναφέρθηκε ότι η επένδυση στα δίκτυα είναι υψηλή αλλά αποφέρει μακροχρόνια οφέλη και για το λόγο αυτό πρέπει να δοθεί στα δίκτυα ο χρόνος να ωριμάσουν. Στα επόμενα βήματα για το 5^ο έτος προβλέπεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της από κοινού δράσης των ΕΑΔ στην ιστοσελίδα του ENRD, ο σαφής προσδιορισμός της έννοιας «καλές πρακτικές» σε σχέση με την έννοια «επιτυχημένες ιστορίες», η παραπέρα συγκέντρωση καλών πρακτικών και επιτυχημένων ιστοριών, η συνέχιση της προσπάθειας ανάπτυξης της έννοιας της προστιθέμενης αξίας της δικτύωσης στην πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης και ενδεχομένως η σύνταξη εγχειριδίου για τη δικτύωση.

2. Επισκόπηση όσων πήγαν καλά και όσων πήγαν λιγότερο καλά: οι επιπτώσεις για το μέλλον, από τους εκπροσώπους του Contact Point Donald Aquilina και Adrian Neal.

Η παρουσίαση των μέχρι σήμερα αποτελεσμάτων και του βαθμού αποτελεσματικότητας της δικτύωσης βασίστηκε στα συμπεράσματα της 15^{ης} Συνάντησης των ΕΑΔ, που πραγματοποιήθηκε στη Φινλανδία στις 8 και 9 Μαΐου 2012. Πιο συγκεκριμένα, εξετάστηκαν 6 κομβικές περιοχές υπό το πρίσμα μιας SWOT ανάλυσης: η δομή των δικτύων, ο προϋπολογισμός και η σταθερότητά του, το ζήτημα της αντιπροσώπευσης (ρόλος των ΟΤΔ, μοντέλα διακυβέρνησης, ωριμότητα, έλλειψη συνεργασίας, περιορισμένη πρόσβαση κ.α.), οι προαπαιτούμενες ικανότητες και ο τρόπος διαχείρισης, η εντολοδοσία, η παρακολούθηση και αξιολόγηση. Εκτέθηκαν, επίσης, προτάσεις για τη βελτίωση των αγροτικών δικτύων στο μέλλον, οι οποίες αναλυτικά παρουσιάζονται στην ακόλουθη ιστοσελίδα:

http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=EF838DD6-089A-E2BA-1F7C-1566BD27874E

Ζητήθηκε από τους εκπροσώπους του Contact Point ανατροφοδότηση εκ μέρους των ΕΑΔ με τυχόν επιπλέον προτάσεις και συστάσεις πάνω στο τι χρειάζονται, εντός 2 εβδομάδων.

Η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση των προτάσεων για τον 5^ο χρόνο. Οι δράσεις που προβλέπονται να αναληφθούν θα αναφέρονται σε τρεις κεντρικούς τομείς δράσης του ENRD:

- α) Ανάπτυξη γνώσης μέσω της πραγματοποίησης
- FG Τοπικές στρατηγικές ανάπτυξης,
 - FG Περιβαλλοντικές υπηρεσίες,
 - FG Μεταφορά Γνώσης και της Καινοτομίας και
 - FG Νεολαίας,
 - σταδιακής επέκτασης της βάσης δεδομένων αξιοσημείωτων έργων του ENRD και
 - εκστρατείας προώθησης της Παρακολούθησης Δεδομένων.
- β) Διάχυση της γνώσης/επικοινωνία μέσω
- Getaway εργαλείων επικοινωνίας,
 - προτάσεων του ENRD για βίντεο,
 - χρησιμοποίησης επιτυχημένων εκθέσεων/ εκδηλώσεων
 - εκδόσεων,
 - σταδιακής βελτίωσης της ιστοσελίδας του ENRD και
 - παρουσίασης της ιστοσελίδας σε 8 επιπλέον γλώσσες μεταξύ των οποίων και η ελληνική.

Στο πλαίσιο αυτό και στην προσπάθεια καλύτερης επικοινωνίας και διάχυσης της γνώσης η ιστοσελίδα του ENRD, η οποία έχει ήδη ξεκινήσει να αλλάζει, θα εμπλουτιστεί βάσει και συστάσεων εκ μέρους των ΕΑΔ. Παράλληλα, κλήθηκε ένα ΕΑΔ να αναλάβει να φιλοξενήσει μια εκδήλωση/συνάντηση μέχρι τον Δεκέμβριο του 2012, στη οποία κάθε ΕΑΔ θα παρουσιάσει όσα έχει κάνει στον τομέα της επικοινωνίας.

- γ) Ανταλλαγή και συνεργασία/δικτύωση μέσω
- ενίσχυσης των βασικών ικανοτήτων,
 - επισκόπησης της αγροτικής δικτύωσης,
 - αδελφοποίησης των δικτύων / ανταλλαγής προγραμμάτων,
 - εγχειριδίου/«εργαλειοθήκης» δικτύωσης
 - διευρυμένων cluster (Μεσογείου, Δούναβη κλπ.),
 - συμμετοχής των περιφερειακών δικτύων κ.α.

Τέλος, έγινε αναφορά στις προτάσεις που διατυπώθηκαν από την Υποεπιτροπή LEADER σχετικά με την αποτελεσματικότερη δικτύωση. Μεταξύ άλλων προτάθηκαν περισσότερες εκδηλώσεις με πραγματιστική στόχευση, μεγαλύτερη δέσμευση των Διαχειριστικών Αρχών, ευρύτερη άμεση στήριξη των ΟΤΔ και επικοινωνία με αυτές, μεγαλύτερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των Focus Group, κ.α.

Η συνάντηση έκλεισε με την παρουσίαση των εκδηλώσεων που το ENRD προγραμματίζει για την περίοδο 2012-2013.

Όλες οι παρουσιάσεις, στις οποίες γίνεται αναφορά, καθώς και το πρόγραμμα των επικείμενων εκδηλώσεων αναρτώνται στην ιστοσελίδα του ENRD:

http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/committees/coordination-committee/en/9th_cc_meeting_en.cfm

Η συμμετέχουσα

Αιμιλία Παύλου